де константа $\beta>0$. Звідси випливає, що функції $\Pi_i(x,\tau)(i=0,...,N)$ є функції типу примежового шару.

Застосовуючи метод інтегралів енергії [2], одержуємо

$$\|R_N\|_{L_2(D)} \leq C\varepsilon^{N+1/2}, \qquad /10/$$

де константа C не залежить від ε.

Одержаний результат сформулюємо у вигляді теореми.

Теорема. Припустимо, що в області D виконуються умови /1/-/3/. Тоді розв"язок задачі /1/-/3/ допускає асимптотичне зображення /4/, де $\bar{u}_i(x,t)(i=0,...,N)$ - розв"язки двоточкових задач /5/, /6/; функції примежового шару $\Pi_i(x,\tau)(i=0,...,N)$ - розв"язки задач /7/-/9/; залишковий член допускає оцінку /10/.

Зауваження. Результат роботи анонсовано у праці [4].

1. Вишик М.И., Люстерник Л.А. Регулярное вырождение и пограничный слой для линейных дифференциальных уравнений с малым параметром // Успехи мат. наук. 1957. Т.12. № 5. С.3-122. 2. Курант Р. Уравнения с частными производными. М., 1964. 3. Хартман Ф. Обыкновенные дифференциальные уравнения. М., 1970. 4. Цымбал В.Н. Некоторые сингулярно возмущенные задачи для гиперболических уравнений // Успехи мат. наук. 1982. Т.37. № 4. С.102. 5. Muszyński I. Badania jakościowe rozwiązań niektórych równań typu hiperbolicznego // Zeszyty Naukowe Politech. Matematyka. 1967. T.13. S.1-68.

Стаття надійшла до редколегії 19.02.90

УДК 517.946

В.М.Цимбал

ДЕЯКІ ЗАУВАЖЕННЯ ДО СИНГУЛЯРНО ЗБУРЕНОЇ ЗАДАЧІ КОШІ ДЛЯ ГІПЕРБОЛІЧНОГО РІВНЯННЯ

Асимптотику розв"язку задачі Коші для гіперболічного рівняння порядку $m+1$ /$m\geq 1$ /, що вироджується у гіперболічне рівняння порядку m, одержав М.Г.Джавадов [3]. Аналогічна задача Коші для гіперболічного рівняння порядку $m+2$, що вироджується у гіперболічне рівняння порядку m, розглянута нами у статті [6], а також С.М.Маряняном у праці [4]. У вказаних вище працях початкові дані не залежали від малого параметру; разом з тим у цьому випадку при деяких припущеннях, як свідчать, наприклад, результати [5, 7], асимптотика має деякі характерні риси. Побудові асимптотики розв"язків задачі Коші у вказаній ситуації і присвячена ця стаття.

Визначимо область $\Omega=\{(x_1,\dots,x_n)=(x_1,x'): 0\le x_1\le T, -\infty<x_i<+\infty\}$. Введемо лінійні x_1, строго гіперболічні оператори порядків m, $m+1$, $m+2$ [2]:

$$L_m\equiv\sum_{|\alpha|\le m}a_\alpha(x)D^\alpha,\ L_{m+1}\equiv\sum_{|\beta|\le m+1}b_\beta(x)D^\beta,\ L_{m+2}\equiv\sum_{|\gamma|\le m-1}c_\gamma(x)D^\gamma,$$

де $|\alpha|=\alpha_1+\dots+\alpha_n$, $x=(x_1,\dots,x_n)$, $D^\alpha=D_1^{\alpha_1}D_2^{\alpha_2}\dots D_n^{\alpha_n}$, $D_i=\dfrac{\partial}{\partial x_i}$ $(i=\overline{1,n})$.

Надалі будемо вважати виконаними такі умови:

1/ усі функції /коефіцієнти рівнянь, праві частини і початкові умови/ достатньо гладкі, порядок гладкості, очевидно, залежить від порядку асимптотики N, що будується нижче;

2/ коефіцієнти при старших похідних по x_1 операторів L_m, L_{m+1}, L_{m+2} додатні;

3/ оператор L_{m+1} розділяє оператор L_{m+2} [2], а оператор L_m розділяє оператор L_{m+1}.

1. В області Ω розглядається задача Коші

$$\varepsilon L_{m+1}u+L_m u=f(x), \qquad /1/$$

$$u\Big|_{x_1=0}=g_0(x'),\dots,\frac{\partial^{m-1}u}{\partial x_1^{m-1}}\Big|_{x_1=0}=g_{m-1}(x'),\ \varepsilon\frac{\partial^m u}{\partial x_1^m}\Big|_{x_1=0}=g_m(x'), \qquad /2/$$

де $\varepsilon>0$ – малий параметр.

Асимптотика будується методом примежового шару [1] у вигляді

$$u(x,\varepsilon)=\sum_{i=0}^{N}\varepsilon^i u_i(x)+\varepsilon^{m-1}\sum_{i=0}^{N+1}\varepsilon^i\Pi_i(\tau,x')+R_{N+1}(x,\varepsilon), \qquad /3/$$

де $\tau=x_1/\varepsilon$; перша сума в /3/ – регулярна частина асимптотики, $\Pi_i(\tau,x')$ $(i=0,\dots,N+1)$ – функції примежового шару, $R_{N+1}(x,\varepsilon)$ – залишковий член.

Задачі для визначення функцій регулярної частини асимптотики і функцій примежового шару одержують стандартним чином. Функції регулярної частини асимптотики є розв"язками задач Коші для гіперболічних рівнянь, функції примежового шару є розв"язками задач для звичайних диференціальних рівнянь / x' – параметр/. Функції одержують рекурентно в такій послідовності: Π_0, u_0, Π_1... і т.д. Це, як бачимо, є відмінністю порівняно з аналогічною задачею без параметра в граничних умовах. Як наслідок цього, вироджена задача – це задача Коші для рівняння /1/, якщо в ньому прийняти $\varepsilon = 0$, з початковими умовами, що відрізняються від перших m умов /2/.

Залишковий член має оцінку, аналогічну оцінці залишкового члена праці [3].

2. В області Ω розглядається задача Коші

$$\varepsilon^2 L_{m+2}u + \varepsilon L_{m+1}u + L_m u = f(x); \qquad /4/$$

$$u\Big|_{x_1=0} = g_0(x'), \dots, \frac{\partial^{m-1}u}{\partial x_1^{m-1}}\Big|_{x_1=0} = g_{m-1}(x'), \ \varepsilon\frac{\partial^m u}{\partial x_1^m}\Big|_{x_1=0} = g_m(x'), \ \varepsilon^2\frac{\partial^{m+1}u}{\partial x_1}\Big|_{x_1=0} = g_{m+1}(x'). \qquad /5/$$

Асимптотика має вигляд

$$u(x,\varepsilon) = \sum_{i=0}^{N} \varepsilon^i v_i(x) + \varepsilon^{m-1}\sum_{i=0}^{N+2}\varepsilon^i \Pi_i(\tau, x') + R_{N+1}(x,\varepsilon), \qquad /6/$$

де, як і раніше, $v_i(x)$ – функції регулярної частини асимптотики, $\Pi_i(\tau, x')$ – функції примежового шару в околі $x_1 = 0$, $R_{N+1}(x,\varepsilon)$ – залишковий член.

Стандартне застосування методу примежового шару дає змогу виписати задачі для знаходження функцій регулярної частини асимптотики і функцій примежового шару. Що стосується відмінності /6/ від асимптотики відповідної задачі без малого параметру в початкових умовах [6, 4], то тут слід повторити те, що було сказано вище стосовно асимптотики /3/.

Залишковий член $R_{N+1}(x,\varepsilon)$ має оцінку, аналогічну оцінці праць [6, 4].

1. Вишик М.И., Люстерник Л.А. Регулярное вырождение и пограничный слой для линейных дифференциальных уравнений с малым параметром // Успехи мат. наук. 1957. Т.12. № 5. С.3-122.
2. Гординг Л. Задача Коши для гиперболических уравнений. М., 1961. 3. Джавадов М.Г. Задача Коши для гиперболического уравнения с малым параметром при старших производных // Изв. Ан АзССР. Сер. физ.-мат. и техн. наук. 1963. № 6. С.3-9.
4. Марнян С.М. Асимптотика решения задачи Коши для гиперболического уравнения, полиномиально зависящего от малого параметра. Баку, 1984. Рукопись деп. в ВИНИТИ, № 2161-84 Деп. 5.
5. Флюд В.М., Цымбал В.Н. Сингулярно возмущенная задача

Коши с большой начальной скоростью для гиперболических систем // Методы малого параметра: Тез. докл. Всесоюз. науч. совещ. Нальчик, 1987. С.150. 6. Ц ы м б а л В.Н. Некоторые сингулярно возмущенные задачи для гиперболических уравнений // Успехи мат. наук. 1982. Т.37. № 4. С.102. 7. Ц ы м б а л В.Н. Задача сингулярно возмущенных уравнений математической физики с малым параметром в граничном условии // Применение функциональных методов и методов теории функций к задачам математической физики: IX советско-чехословацкое совещ. Донецк, 1986. С.139.

Стаття надійшла до редколегії 19.02.90

УДК 517.956

Г.М.Закопець

УЗАГАЛЬНЕНІ ЗАДАЧІ РІК"Є ТА НЕЙМАНА ДЛЯ ІТЕРОВАНОГО РІВНЯННЯ ГЕЛЬМГОЛЬЦА

Розглядаємо задачі Рік"є та Неймана для ітерованого рівняння Гельмгольца в октанті $\mathbb{R}^3_+$, коли задані граничні значення є узагальненими функціями. У класичній постановці задача Рік"є вивчалась у праці [3], а задача Неймана - у праці [4].

Нехай [1, 2] $\mathcal{D}(\mathbb{R}^3)$ - простір фінітних нескінченно-диференційованих функцій в $\mathbb{R}^3$; $S(\mathbb{R}^3)$ - простір функцій класу C^∞, які при $|x|\to\infty$ спадають разом зі своїми похідними швидше від довільного степеня $|x|^{-1}$; $\mathcal{D}'(\Gamma_i)$ і $S'(\Gamma_i)$ - простори лінійних неперервних функціоналів на $\mathcal{D}(\Gamma_i)$ і $S(\Gamma_i)$ відповідно, де

$$\Gamma_i=\left\{X=(x_1,x_2,x_3)\in\mathbb{R}^3:\ x_i=0,\, x_m\geq 0\ m\neq i,\ m,i=\overline{1,3}\right\}.$$

Дію узагальненої функції $F\in\mathcal{D}'(\Gamma_i)$ на основну $\varphi\in\mathcal{D}(\Gamma_i)$ позначимо $<F,\varphi>$.

<u>Постановка узагальненої задачі Рік"є.</u>
Нехай $F_i, G_i\in\mathcal{D}'(\Gamma_i)$, $i=\overline{1,3}$. Знайти розв"язок рівняння

$$(\Delta-c^2)^2 u(x)=0 \qquad /1/$$

в $\mathbb{R}^3_+=\left\{X=(x_1,x_2,x_3)\in\mathbb{R}^3: x_i>0,\ i=\overline{1,3}\right\}$, який задовольняє умови:

$$\lim_{x_i\to+0}\int\limits_{\mathbb{R}^2} u(X)\varphi(X)dX^i=<F_i(X^i),\varphi(X^i)> \qquad /2/$$